

УДК 336.77:332.2

АНАЛІЗ ВПЛИВУ КОРОНАКРИЗИ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Шевчук Тетяна Віталіївна,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри цифрової та міжнародної економіки
Навчально-наукового інституту економічних та соціальних відносин Університету банківської справи
e-mail: shev_tana@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-7486-8521

Сідельник Олена Петрівна,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового консалтингу та банківництва
Навчально-наукового інституту економічних та соціальних відносин Університету банківської справи
email: helen.sidelnuk@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-6498-5900

Кравчук Галина Теодорівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри цифрової та міжнародної економіки
Навчально-наукового інституту економічних та соціальних відносин Університету банківської справи
e-mail: halyna.kravch@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-1844-8797

Анотація. Розглянуто особливості та характер економічної кризи, спричиненої пандемією COVID-19; оцінки, зроблені науковцями-аналітиками стосовно прогнозів перебігу коронакризи і факторів, які несуть загрозу світовій економіці. Україна опинилася в новій системі ризиків, пов'язаних зі світовою економічною рецесією, що спонукало сповільнення економічної динаміки. Проведено аналіз впливу введення суворих карантинних умов на різні сфери економічної діяльності в Україні. Зменшення ділової активності, спровоковане пандемією, погіршенням кон'юнктури на світових ринках низки промислових товарів, послабленням інвестиційної діяльності тощо спричинило зниження показників усіх секторів економіки. Аналіз реального ВВП показав, що 2020 року економіка повернулася до показників 2012 року. Відповідно значно знизилася показники виконання державного бюджету України. Банківська система країни також перебуває у складних умовах. Однак ситуація на грошово-кредитному ринку залишається стабільною і банківська система має досить високий рівень ліквідності. Банки володіють достатніми ресурсами для безперебійної діяльності навіть в умовах погіршення настроїв населення і бізнесу під впливом негативних новин зі світових ринків. Уперше в історії під час кризи банківські установи не стали фактором посилення економічної нестабільності.

Ключові слова: економіка, економічна криза, коронакриза, пандемія, економічні показники.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 5; бібл.: 14.

ANALYSIS OF THE CORONA CRISIS' IMPACT ON THE ECONOMY OF UKRAINE

Shevchuk Tetyana,

Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Associated Professor of the Department of Finances, Banking and Insurance
of the Lviv Institute of Banking University
e-mail: shev_tana@ukr.net; ORCID ID: 0000-0001-7486-8521

Sidelnyk Elena,

Ph. D. in Economics, Associate Professor
Associated Professor of the Department of Financial Consulting and Banking
of the Lviv Institute of Banking University
email: helen.sidelnuk@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-6498-5900

Kravchuk Halyna,

Ph. D. in Pedagogics, Associate Professor,
Associated Professor of the Department of Finances, Banking and Insurance
of the Lviv Institute of Banking University
e-mail: halyna.kravch@gmail.com; ORCID ID: 0000-0003-1844-8797

Abstract. The article explores the essence and nature of the economic crisis caused by the COVID-19 pandemic, which in combination with the coronavirus network infodemia caused the community to plunge into a deep systemic crisis. Society has faced global challenges, which need to be addressed through a series of well-considered measures, primarily state support for small and medium-sized businesses, stimulating job growth, improving the investment climate and attracting investment.

The uniqueness and features of the coronary crisis are emphasized. After all, the COVID-19 pandemic is the first experience in recent history when a purely biological factor has acquired a virtually independent life in the social sphere and has shown superpower in influencing the political, legal, socio-economic spheres, interstate relations and community life, dictating behavior national communities, in which the imperatives of health and life clearly prevail over previously inviolable values. The assessments made by scientists-analysts concerning the forecasts of the coronary crisis and the factors that pose a threat to the world economy are considered. Ukraine found itself in a new system of risks associated with the global economic recession, which prompted a slowdown in economic dynamics.

The authors analyze the impact of the introduction of strict quarantine conditions on various areas of economic activity in Ukraine. The decline in business activity provoked by the pandemic, the deteriorating situation in world markets for a number of manufactured goods, the weakening of investment activity, etc. has led to a decline in all sectors of the economy. Analysis of real GDP showed that in 2020 the economy returned to 2012. Accordingly, the performance indicators of the state budget of Ukraine have significantly decreased. The country's banking system is also in a difficult situation. However, the situation in the money market remains stable and the banking system has a fairly high level of liquidity. Banks have sufficient resources for uninterrupted operation, even in a deteriorating mood of the population and business under the influence of negative news from world markets. For the first time in history during the crisis, banking institutions did not become a factor in increasing economic instability.

Keywords: economy, economic crisis, corona crisis, pandemic, economic indicators.

JEL Classification A10, A11, A19

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 5; bibl.: 14.

Вступ. Розвиток економіки України в останні роки демонструє нестійку динаміку, що підтверджує різну адаптованість її галузей до викликів сучасності, і має наслідком зниження рівня інвестиційно-інноваційної активності й конкурентоспроможності.

Негативні тенденції, що склалися у виробничій сфері (старіння основних фондів і технологічного оснащення, втрата кваліфікованих кадрів, падіння показників інноваційної діяльності тощо), можуть призвести в найближчі роки до нової системної кризи вітчизняної економіки. Тому енергійний перехід на інноваційну модель сталого розвитку, на думку В. Шипуліна, — об'єктивно єдиний шанс уникнути такої кризи й досягти позитивних для всього суспільства результатів [1]. Адже інноваційність є визначальною характеристикою сучасних науково-технічних, виробничих, соціально-економічних і суспільних процесів нашої держави [2].

У структурі ВВП України частка підприємств 4-го (літаки, автомобілі, кораблі тощо) і 5-го (мобільний зв'язок, мікроелектроніка та інформатика) технологічних укладів невелика.

Не відповідають інноваційному курсу низькі витрати на дослідження і розробки, особливо у промисловості України. Причиною низького рівня висо-

котехнологічного розвитку підприємства традиційно вважають брак коштів. Водночас на інноваційну діяльність підприємств України було витрачено більше ніж 3 млрд грн, з яких на здійснення технологічних інновацій припадає майже 64 %. Україні належить подолати значне відставання за рівнем інноваційної активності підприємств. Цей показник не перевищує 20 %, тоді як середній показник в ЄС, уже не кажучи про країни, які є інноваційними лідерами, становить близько 44 % [3].

Разом з тим, попри повільне впровадження високі технології, відсутність інноваційної інфраструктури, низьку інноваційну активність, економіка України, на нашу думку, має потенціал для зростання:

- сільське господарство і все довкола нього (35 % відсотків українського експорту — агропродукція);
- хай-тек (Україна має тисячі компаній із високими технологіями, здебільшого малих, це велика конкурентна перевага);
- постачання (зараз багато польських середніх підприємств переносять своє виробництво до України. Наша країна може стати потужним «субпостачальником» на європейські ринки, як це зробили Болгарія і Румунія).

Економіка, як і будь-яка система, прагне до стабільного стану і хоче уникнути хаосу. Однак закони діалектики свідчать про протилежне. Стабільність не може існувати сама по собі, без хаосу і кризи. Стабільний стан і криза — постійні антагонізми в розвитку будь-якої системи. Історично так склалося, що розвиток людства був пов'язаний із постійною боротьбою з негодами — війнами, епідеміями, стихійними природними катаклізмами тощо. Криза, у широкому розумінні, так само потрібна системі, що розвивається, як і стабільний стан. Кризу потрібно розглядати як переломний момент у розвитку системи, що дає простір новому витку економічних змін.

Термін криза (з грецьк. *krisis*) означає різкий перелом, тяжкий перехідний стан, крайня точка падіння, гостра нестача, невідповідність. В економіці термін «криза» набув поширення і визначення, насамперед, у зв'язку з розробленням концепції циклічності розвитку економічних систем, яка належить до фундаментальних складових категоріального апарату економічної теорії і понад сто років є об'єктом досліджень різних наукових шкіл та напрямів економічної науки [4].

Аналіз досліджень і постановка завдання. Серед науковців, які займалися проблемами економічного зростання в умовах кризи, можна виділити: О. М. Алимова, О. І. Амошу, В. М. Архангельського, Ю. М. Бажала, Н. Т. Ігнатенка, В. В. Карлусова, К. М. Міська, В. Н. Руденка та ін. Разом з тим, попри численні дослідження різних аспектів антикризового регулювання економіки, у вітчизняній науці не склався цілісний підхід до напрямів і способів подолання економічної кризи, теоретичні положення мають описовий і дискусійний характер та не знайшли достатнього застосування на практиці.

Мета роботи полягає в дослідженні та аналізі впливу коронакризи на економіку України.

Результати дослідження. Пандемія коронавірусу, яка стала причиною світової фінансової кризи, принесла їй в економіку України хаос і невизначеність. Суспільство зіштовхнулося з глобальними викликами, подолання яких залежить від системних виважених заходів, що стосуються, перш за все, підтримки державою малого та середнього бізнесу, стимулювання збільшення робочих місць, поліпшення інвестиційного клімату і залучення інвестицій. Ураховуючи це, проблема подолання соціально-економічних наслідків коронакризи є дуже актуальною на даний момент і потребує всебічного дослідження.

Коронавірус SARS-CoV-2 увійшов в історію не лише через системність і непередбачуваність впливу на організм людини, а й через стрімке поширення у глобальному вимірі. Соціальні трансформації кінця ХХ сторіччя охопили весь світ і визначили новий тип соціальної структури, яка називається «мережовим суспільством» із мережевою свідомістю. Завдяки телебаченню, а вже потім мобільним видам комунікації,

Інтернету, Інтернет-соціальним мережам у мережовій «свідомості» створився «коронавірус» як самостійний інформаційно-мережовий артефакт, і саме він став основним дієвим чинником, який зумовив перебудову ієрархії цінностей під впливом очевидного ризику для здоров'я і життя, сформувавши очікування щодо дій влади на регіональному і національному рівнях, потрібних для протистояння цим ризикам [5].

Завдяки поєднанню прямого біологічного впливу пандемії COVID-19 і мережевої інфодемії коронавірусу глобальна спільнота в березні 2020 року занурилася у глибоку системну кризу. На думку Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), інфодемія (поширення чуток, дезінформації, фейків та конспірологічних теорій про коронавірус, які нагнітають і залякують) завдає шкоди значно більше, ніж сама пандемія COVID-19 [6].

Пандемія COVID-19 — це перший у новітній історії досвід, коли суто біологічний чинник набув практично самостійного життя в соціальній площині та виявив надпотужну дієвість у впливі на політико-правову, соціально-економічну сфери, міждержавні стосунки та уклади життя спільнот, диктуючи поведінку національних спільнот, у якій імперативи здоров'я і життя виразно переважають над непорушними раніше цінностями, на яких будувалися демократичні процедури та інституційні моделі ринкової економіки. Через унікальний характер пандемії обґрунтованим було введення спеціального терміна «коронакриза» [6].

Разом з тим ця криза не є «класичною» епідемічною кризою тому, що [7]:

1. Основна втрата трудового потенціалу відбувається через карантинні заходи.
2. Нарощування протестних настроїв змушує уряди прискорювати припинення карантинів навіть поза біологічними показаннями.
3. Економічний локдаун стався в результаті гальмування економічних процесів карантинними обмеженнями та відповідну реакцію ринків. Тому звична антициклічна політика є недостатньо ефективною.
4. Змінює стандарти поведінки основних «гравців» ринків економічного простору. Поведінкові зміни призводять до неочікуваних реакцій на важелі економічної політики, змінюють конкурентне середовище й можуть стати головним чинником посткризової депресії.

Коронакриза стала «універсальним проявником» накопичених у глобальній спільноті неурегульованих суперечностей, які можуть гальмувати післякризове відновлення.

Незалежно від моделі подальшого розвитку захворюваності, безальтернативним є завдання реабілітації економіки після періоду «тотального» карантину та її адаптації до повноцінного функціонування в умовах гнучких карантинних обмежень невизначеної тривалості.

У березні 2020 року, коли були зроблені перші оцінки коронакризи, аналітики, спираючись на досвід і реалії сучасної економіки, спрогнозували перебіг кризи. Зокрема, накреслили такі варіанти падіння і відновлення економіки: V, U, L, W (літери за формою повторюють її криву).

На думку професора Гарвардського університету Джеффри Френкель, ще в березні здавалося правдоподібним, що крива відновлення економіки буде V-подібною. Тобто падіння і потім різке зростання за рахунок того, що люди повернуться до роботи і споживачі звільнять відкладений попит.

Це традиційно для відновлення після стихійних лих. Пізніше ці прогнози він назвав надмірно оптимістичними. Тому довгий термін відновлення економічної активності змушує порівнювати нинішню кризу з Великою рецесією (світова криза 2008 року), і з Великою депресією (світова криза 1929 року).

Зараз, як і тоді, рецесія може розтягнутися на роки [7].

Професор Нью-Йоркського університету Нуріель Рубіні пророкує світовій економіці «десятиліття відчаю». Він вказує на низку факторів, які проявилися ще до коронакризи і тепер несуть загрозу:

1. Колосальні борги, які уряди зараз змушені нарощувати. Через коронакризу і втрати доходів зростає борг приватних домогосподарств і компаній. Тобто ризики дефолтів і банкрутств сформувалися вже на всіх рівнях.

2. Старіння населення в розвинених країнах. Пандемія показала, що доступ до охорони здоров'я — не розкіш, а необхідність. У країнах зі старіючим населенням це буде збільшувати витрати, а відповідно й борги.

3. Ризик дефляції. Нинішня криза провокує надлишок товарів і робочої сили, що спричинить падіння цін. Як наслідок, зростуть ризики неплатоспроможності.

4. Зниження вартості валют. Центробанки будуть змушені застосовувати нетрадиційні монетарні методи для боротьби з дефляцією, а уряди будуть змушені монетизувати бюджетний дефіцит.

5. Переформатування ринку праці. Розвинені країни спробують перенести свої виробництва з регіонів із низькими витратами в регіони з високими витратами. Але це не забезпечить людей робочими місцями, а сприятиме автоматизації виробництва. Тобто зарплати не зростуть, а ось популізм, націоналізм і ксенофобія — так.

6. Невдоволення демократією, яке будуть підігрівати популісти на тлі слабкої економіки, зростання безробіття та нерівності. Бажання звинуватити в усьому іноземців уже є. Далі будуть пропозиції обмежувати міграцію та зовнішню торгівлю.

9. Незворотність екологічних змін і регулярність епідемій. Це тенденція останнього часу: ВІЛ із 1980 року, SARS у 2003 р., грип H1N1 у 2009 р., MERS у 2011 р. і Ебола у 2014—2016 рр.

10. Деглобалізація. Після пандемії світ буде характеризуватися посиленням обмежень на пересування товарів, послуг, капіталу, праці, технологій, даних та інформації. Це вже відбувається в таких секторах, як фармацевтика, виробництво медичних матеріалів і обладнання, а також продовольство: у відповідь на кризу уряди обмежують експорт продукції цих галузей і вживають інші протекціоністські заходи.

Відтак Нуріель Рубіні зробив висновок: якщо економіка найближчим часом буде відновлюватися слабо і крива нагадуватиме U, розглянуті ризики, впродовж десяти років, тобто до 2030 року, поведуть світову економіку по L-подібній кривій (падіння і тривала депресія).

З початку 2020 року українська економіка також опинилася в новій системі ризиків, пов'язаних зі світовою економічною рецесією, що спонукало сповільнення економічної динаміки. А введення суворих карантинних умов спричинило припинення функціонування великої частини підприємств у різних сферах економічної діяльності, що, загалом, суттєво погіршило становище вітчизняної економіки.

Проведений аналіз валового внутрішнього продукту України з 2012 до 2020 рр. проілюстровано в *табл. 1*.

Таблиця 1

Валовий внутрішній продукт України з 2012 до 2020 рр. (млн грн)

Період	Номінальний ВВП (у фактичних цінах)	Реальний ВВП (у цінах попереднього року)	Різниця (реальний — номінальний)	
2012	1 408 889	1 304 064	-104 825	-7,4%
2013	1 454 931	1 410 609	-44 322	-3,0%
2014	1 566 728	1 365 123	-201 605	-12,9%
2015	1 979 458	1 430 290	-549 168	-27,7%
2016	2 383 182	2 034 430	-348 752	-14,6%
2017	2 982 920	2 445 587	-537 333	-18,0%
2018	3 558 706	3 083 409	-475 297	-13,4%
2019	3 974 564	3 675 728	-298 836	-7,5%
01.10.2020	156 797	1 095 314	-61 483	-5,3%

Примітка. Складено за [8].

Наведені дані свідчать, що за показниками реального ВВП у 2020 році (1 095 314 млн грн) економіка повернулася до показників 2012 року (1 304 064 млн грн).

Проте економічний розвиток уповільнив зростання вже з IV кв. 2019 року, а у III кв. 2020-го реальний ВВП знизився на 3,5 % до відповідного періоду 2019 року (табл. 2).

Таблиця 2

**Динаміка реального ВВП у 2016—2020 рр.,
% до відповідного кварталу попереднього року**

Роки	Квартал			
	I	II	III	IV
2016	0,3	1,8	2,6	4,5
2017	2,6	2,7	2,4	2,2
2018	3,5	3,9	2,7	3,7
2019	3,9	4,7	3,9	1,5
2020	-1,3	-11,4	-3,5	

Примітка. Складено за [8].

Зменшення ділової активності як в Україні, так і за її межами, спровокованих пандемією, погіршенням кон'юнктури на світових ринках низки промислових товарів, послабленням інвестиційної діяльності спричинили зниження показників усіх секторів економіки.

За даними НБУ, індекс виробництва базових галузей (ІВБГ — відносний показник динаміки обсягу

промислового виробництва, що показує його підйом або спад), за підсумками травня 2020 року, становив -6,3 % порівняно з відповідним періодом 2019-го. Проте часткове послаблення карантинних обмежень у травні дозволило зменшити їхній вплив на економіку (табл. 3) — за підсумками травня, ІВБГ був на рівні 8,9 %, але в січні ІВБГ знову знизився (на 3,7 % після зростання на 9,2 % у грудні 2020 року) [9].

Таблиця 3

Зведена таблиця індексів промислового виробництва за останні роки (%)

Роки	Квартал			
	I	II	III	IV
2016	106,8	97,9	104,4	103,1
2017	108,9	100,1	102,5	97,1
2018	107,6	100,2	101,7	95,3
2019	112	96,3	101,7	91,7
2020	103,6	104,1	104,5	104,5

Індекс промислового виробництва в Україні в січні 2021 року становив 83,9 %. Серед інших чинників на показниках низки секторів економіки негативно позначилося суворіші карантинні обмеження і несприятливі погодні умови. Так, тимчасово послабився споживчий попит та експорт. Зокрема, уповільнилося зростання обороту роздрібною торгівлі (до 3,5 %). Складнощі з транспортуванням позначилися на вантажних перевезеннях і гуртовій торгівлі. Промисловість повернулася до падіння (на 4,0 % р/р) унаслідок тимчасового послаблення внутрішнього попиту, загострення конкуренції на зовнішніх ринках, а також перебоїв у роботі портів. Крім того, відновився спад у сільському господарстві (на 5,7 %), відображаючи низьку рентабельність у тваринництві, насамперед,

унаслідок подорожчання кормів і спалахів захворювання тварин в окремих районах. Будівництво теж суттєво скоротилося (на 12,9 %) на тлі складних погодних умов [11].

Ухвалена Урядом і Верховною Радою України низка рішень, спрямованих на запобігання поширенню COVID-19, вплинула на виконання державного і місцевих бюджетів через запровадження податкових звільнень та потребувала додаткових фінансових ресурсів для реалізації першочергових заходів, пов'язаних із недопущенням поширення COVID-19, підтриманням суб'єктів господарювання і соціально уразливих верств населення. Відповідно за таких умов показники виконання державного бюджету України значно знизилися (табл. 4).

Таблиця 4

Дані державного бюджету України з 2012 до 2021 рр. (млн грн)

Роки	Доходи		Видатки		Кредитування		Сальдо	
	млн грн	% ВВП	млн грн	% ВВП	млн грн	% ВВП	(дефіцит бюджету)	% ВВП
2012	346 054	24,56	395 681,5	28,08	3 817,7	0,27	-53 445,2	-3,79%
2013	339 180,3	23,31	403 403,2	27,73	484,7	0,03	-64 707,6	-4,45%
2014	357 084,2	22,79	430 217,8	27,46	4 919,3	0,31	-78 052,8	-4,98%

Закінчення табл. 4

Роки	Доходи		Видатки		Кредитування		Сальдо	
	млн грн	% ВВП	млн грн	% ВВП	млн грн	% ВВП	(дефіцит бюджету)	% ВВП
2015	534 694,8	27,01	576 911,4	29,14	2 950,9	0,15	-45 167,5	-2,28%
2016	616 274,8	25,86	684 743,4	28,73	1 661,6	0,07	-70 130,2	-2,94%
2017	79 3265	26,59	839 243,7	28,13	1 870,9	0,06	-47 849,6	-1,60%
2018	928 108,3	26,08	985 842	27,70	1 514,3	0,04	-59 247,9	-1,66%
2019	998 278,9	25,12	1 072 891,5	26,99	3 437	0,09	-78 049,5	-1,96%
2020	1 076 016,7		1288016,7		5 096,1		-217 096,1	

Примітка. Складено за [12].

Проблеми з виконанням держбюджету гостро стали ще 2019 року. Основною причиною визначають недонадходження митних платежів, передусім ПДВ з увезених товарів, через різницю валютного курсу (фактично 25,8 грн за дол. США проти закладеного в держбюджеті — 28,2 грн за дол. США, тобто на 8,5 % нижчого). Крім того, знизилися темпи промислового виробництва. Як бачимо, станом на 2019 рік дефіцит бюджету сягнув розмірів кризових показників 2014 року, а 2020-го дефіцит бюджету зріс майже втричі і становив 217 096,1 млн грн.

У зв'язку з пандемією Україна отримала від Європейського Союзу 0,6 млрд євро як перший транш «антикоронавірусної» програми макрофінансової допомоги, яку було ухвалено ще півроку тому. Кредит видається на 15 років за дуже низькою ставкою — 0,125 % річних. Одразу після цього почалося дорозміщення єврооблігацій з погашенням 2033 року (найдовші із наявних) на суму 0,5 млрд доларів. Орієнтовна ставка

розміщення трохи вища за 6 % річних, що є одним із найнижчих показників вартості запозичень через суверенні єврооблігації в історії України. Також відновився інтерес іноземних інвесторів до облігацій внутрішньої державної позики, переважно до 5-річних ОВДП із дохідністю близько 12 % річних. На 10 грудня 2020 року нерезиденти наростили обсяг ОВДП у власності на 2,2 млрд грн (еквівалент 78 млн доларів) [9].

За таких умов банківська система перебуває теж у складних умовах. У коментарях Національного банку України [13] зазначено, що вітчизняний фінансовий сектор успішно проходить коронакризу, оскільки банки увійшли в період пандемії без помітних дисбалансів, достатньо капіталізованими та високоліквідними і за результатами року зберегли дохідність, хоча сектор отримав на 22 % менший прибуток ніж 2019 року. Основні показники банківської системи протягом 2016—2021 років проаналізовано в табл. 5.

Таблиця 5

Основні показники банківської системи протягом 2016—2021 рр. (млн грн)

Показник	Станом на 01.01.					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість діючих банків, з них:	117	96	82	77	75	73
з іноземним капіталом	41	38	38	37	35	33
у т. ч. зі 100% іноземним капіталом	17	17	18	23	23	23
Активи	1 254 385	1 256 299	1 333 831	1 359 703	1 493 298	1 822 814
Капітал	103 713	123 784	161 108	154 960	199 921	210 640
з нього: статутний капітал	222 170	414 668	495 377	465 532	470 712	479 932
Зобов'язання банків:	1 150 672	1 132 515	1 172 723	1 204 743	1 293 377	1 612 174
Строкові вклади	122 592	73 938	50 240	42 178	23 912	24 235
Кошти суб'єктів господарювання	318 568	369 913	403 955	406 367	498 157	646 491
Кошти фізичних осіб	402 137	437 152	478 100	508 457	552 115	682 029

Примітка. Складено за [14].

Протягом 2020 року обсяг депозитів в українських банках зріс більш як на 200 млрд грн. Відповідно до оперативних даних НБУ, кошти резидентів в українських банках на кінець 2020 року становили 837,6 млрд грн, що на 196,7 млрд грн, або 31 %, більше ніж на початку року. Зокрема, бізнес збільшив залишки гривень на рахунках за рік на 114 млрд грн, населення — на 83 млрд грн. Тим часом залишки на валютних рахунках клієнтів за рік зросли лише на 150 млн доларів.

Відповідно, за 2020 рік клієнти українських банків додали еквівалент 5 % ВВП до своїх банківських рахунків [13].

Ситуація на грошово-кредитному ринку залишається стабільною, і банківська система має достатньо високий рівень ліквідності. Гривнева ліквідність наразі становить близько 230 млрд грн, валютна ліквідність — понад 8 млрд дол. США. Таким чином, банки мають достатньо ресурсів для безперервної діяльності

навіть в умовах погіршення настроїв населення і бізнесу під впливом негативних новин зі світових ринків [10]. Робота НБУ з оздоровлення і підвищення стійкості банківської системи, яка проводиться з 2015 року, дала беззаперечний позитивний результат. Уперше в історії під час кризи банки не стали фактором посилення економічної нестабільності. Навпаки, сьогодні фінансові установи підтримують бізнес, надаючи кредитні ресурси і кредитні канікули тим, хто через втрати від коронакризи цього найбільше потребує. У посткарантинних економічних реаліях потрібна синергія уряду й центробанку. Національний банк України продовжує слідкувати за ситуацією з поширенням коронавірусу і за станом світових фінансових і товарних ринків, за потреби — надалі проводитиме інтервенції для згладжування надмірних курсових коливань.

Висновки. На нашу думку, одним із можливих шляхів виходу України з економічної кризи в умовах

пандемії є цифрова трансформація економіки. При цьому варто зробити акцент на технологічному розвитку цифрового передавання даних і розширенні її мережі в усій країні. З початком пандемії виникла потреба в онлайн-послугах у банківській, юридичній, бухгалтерській, IT-сфері тощо. Тому державі потрібно інвестувати в найсучаснішу цифрову інфраструктуру, зокрема в оптоволоконний зв'язок, для забезпечення доступу до високошвидкісного Інтернету. У перспективі варто розвивати інтелектуальне виробництво, що використовує кіберфізичні системи (CPS) та інтернет речей (IoT) для досягнення високої ефективності використання ресурсів, часу та енергії.

Отже, потрібно працювати над тим, щоб «одужання» від коронакризи спричинило в Україні не лише подолання вірусних загроз, а й відбудову динамічної та адаптивної до нових ризиків економіки, яка спроможна забезпечити необхідну якість економічного зростання.

Список використаної літератури

1. Шипулін В. Основні принципи геоінформаційних систем. Харків : ХНАМГ, 2010. 313 с.
2. Стратегія сталого розвитку «Україна — 2020» : Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>.
3. Національний інститут стратегічних досліджень. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України», 2020. URL : <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-doschorichnogo-poslannya-prezidenta>.
4. Красіков М. С. Масова та мережева свідомість: схожість та відмінності. Гілея. 2016. Вип. 113. С. 270—274. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_113_71.
5. Інфодемія і як їй протистояти / Сумський державний університет. URL : <https://fin.fem.sumdu.edu.ua/uk/novini/702-infodemiya-i-yak-jij-protistoyati.html>.
6. Жаліло Я. А. Україна після коронакризи — шлях одужання: наук. доповідь / Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2020. URL : https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-11/ukrainapisllya-koronakrizi_sait.pdf.
7. «Десятиліття відчаю». Куди коронакриза поведе світ? *Ужгородка*. 2020. 15 травня. URL : <http://www.uzhgorodka.uz.ua/12154.html>.
8. Валовий внутрішній продукт України / Міністерство фінансів України. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp>.
9. Макроекономічні показники / Незалежна асоціація банків України. URL : <https://nabu.ua/ua/makroekonomichniy-analiz-na-15-sichnya-2.html>.
10. Індекс промислового виробництва / Міністерство фінансів України. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/industrial>.
11. Огляд економічної активності / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL : <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=010de307-2345-4162-b5e5-1dd8b2f81d10&tag=OgliadEkonomichnoiAktivnosti&isSpecial=true>.
12. Державний бюджет України / Міністерство фінансів України. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov>.
13. Нечипоренко М. Банківська система — 2020: з історично низькими ставками та достатнім запасом грошей. *Укрінформ*. 2020. 22 грудня. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3159575-bankivska-sistema2020-z-istoricno-nizkimi-stavkami-ta-dostatnim-zapasom-grosey.html>.
14. Наглядова статистика / Національний банк України. URL : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>.

References

1. Shypulin, V. (2010). *Osnovni pryntsypy heoinformatsiinykh system [Basic principles of geographic information systems]*. Kharkiv: KhNAMH [in Ukrainian].

2. *Stratehiia staloho rozvytku «Ukraina — 2020»: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12 sichnia 2015 roku № 5/2015 [Sustainable Development Strategy «Ukraine — 2020»: Decree of the President of Ukraine of January 12, 2015 № 5/2015]*. (2015). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> [in Ukrainian].
3. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen. (2020). *Analitichna dopovid do shchorichnoho Poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro vnutrishnie ta zovnishnie stanovyshche Ukrainy» [Analytical Report to the Annual Address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine «On the Internal and External Situation of Ukraine»]*. Retrieved from <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/analitichna-dopovid-do-schorichnogo-poslannya-prezidenta> [in Ukrainian].
4. Krasikov, M. S. (2016). Masova ta merezheva svidomist: skhozhist ta vidminnosti [Mass and network consciousness: similarities and differences]. *Hileia — Gilea*, 113, 270—274. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_113_71 [in Ukrainian].
5. Infodemiia i yak yii protystoiaty [Infodemia and how to resist it]. (n. d.). Sumskyi derzhavnyi universytet [Sumy State University]. Retrieved from <https://fin.fem.sumdu.edu.ua/uk/novini/702-infodemiya-i-yak-jij-protistoyati.html> [in Ukrainian].
6. Zhalilo, Ya. A. (2020). *Ukraina pislia koronokryzy — shliakh oduzhannia [Ukraine after the coronary crisis — the path to recovery]*. Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen [National Institute for Strategic Studies]. Kyiv. Retrieved from https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-11/ukraina-pislya-koronakryzi_sait.pdf [in Ukrainian].
7. «Desiatylittia vidchait». Kudy koronakryza povede svit? [«Decades of despair». Where will the coronary crisis lead the world?]. (2020, May 15). *Uzhhorodka*. Retrieved from <http://www.uzhgorodka.uz.ua/12154.html>.
8. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (n. d.). *Valovyi vnutrishnii produkt Ukrainy [Gross domestic product of Ukraine]*. Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp> [in Ukrainian].
9. Nezalezhna asotsiatsiia bankiv Ukrainy. (n. d.). *Makroekonomichni pokaznyky [Macroeconomic indicators]*. Retrieved from <https://nabu.ua/ua/makroekonomichniy-analiz-na-15-sichnya-2.html> [in Ukrainian].
10. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (n. d.). *Indeks promyslovoho vyrobnytstva [Index of industrial production]*. Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/industrial> [in Ukrainian].
11. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskoho hospodarstva Ukrainy. (n. d.). *Ohliad ekonomichnoi aktyvnosti [Review of economic activity]*. Retrieved from <https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=010de307-2345-4162-b5e5-1dd8b2f81d10&tag=OgliadEkonomichnoiAktivnosti&isSpecial=true> [in Ukrainian].
12. Ministerstvo finansiv Ukrainy. (n. d.). *Derzhavnyi biudzhet Ukrainy [The state budget of Ukraine]*. Retrieved from <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov> [in Ukrainian].
13. Nechyporenko, M. (2020, December 22). Bankivska sistema — 2020: z istorychno nyzkymy stavkamy ta dostatnim zapasom hroshei [Banking system — 2020: with historically low rates and sufficient reserves of money]. *Ukrinform*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3159575-bankivska-sistema2020-z-istoricno-nizkimi-stavkami-ta-dostatnim-zapasom-grosej.html> [in Ukrainian].
14. Natsionalnyi bank Ukrainy. (n. d.). *Nahlyadova statystyka [Supervisory statistics]*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> [in Ukrainian].